

Nekad nedrīkst cerēt

«Ir daile patiesība, un patiesība – daile» –

Tas viss, ko zinām un ko zināt vērts.

Džons Kīts, «Oda grieķu vāzei» (atdz. Kārlis Vērdušs)

Nekad nedrīkst cerēt.

To man teica vecs nesējs pašā pirmajā dienā, kad sāku strādāt. Mēs viņu dēvējām par Kaķa Čurām. Aci pret aci viņš bija Makfi kungs, bet aiz muguras vienmēr tika saukts par Kaķa Čurām vai dažreiz par K. Č. Makfi.

– Nekad nedrīkst cerēt, dēls. Cilvēki teiks, ka viņu bēniņos slēpjas sasodīti karaliskie dārgumi, bet tu atradīsi tikai krāmus. Taču dažreiz – ne pārāk bieži, protams, bet šad tad gadās – tu ieradīsies visnošņurkušākajā elles caurumā, pašvaldībai piederošā namā vai pat kādā augstceltnē, un atradīsi veselu bagātību. Tāpēc domā radoši, mēģini, protams, atsijāt niekkalbjus un viltniekus, bet nekad, uzmetot

skatienu kartei, nedomā, ka mēs neko tur neatradīsim, jo iespējams, ka tevi gaida pārsteigums. Es šeit strādāju jau trīsdesmit piecus gadus un vēl joprojām dažreiz brīnos par to, kur un ko mēs atrodam.

– Jā, Makfi kungs, – es atbildēju, neatraudams skatienu no mēbeļu kaudzēm, kas sniedzās līdz pat griestiem, un domāju: «Vecais idiots! Kā var pavadīt trīsdesmit piecus gadus tādā vietā?»

Braucot turp, no kurienes bija zvanīts, es nedomāju par Makfi kungu. Es strādāju izsoļu namā divdesmit piecus gadus un esmu četrdesmit trīs gadus vecs. Atklātībā cilvēki mani sauc par Rilki, bet aiz muguras dēvē par Liķi, Mironi, Zombiju. Njā, var jau būt, ka mana seja ir kalsna un locekļi – gari, bet es nesmirdu un nekad ne uz ko neceru.

Es ne uz ko necerēju, kad braucu pa Krauroudu uz Haindlandas pusi. Ziņojumu bija saņēmis kāds cits, bet izsaukuma lapā, kas tika izsniegta man, varēja lasīt šādu informāciju: «*Makkaindless, trīs stāvi un bēniņi, miris, novērtēšana un telpu atbrīvošana.*» Man nebija jāzina nekas cits, tikai adrese, un tā nu bija man kabatā.

Man riebjas Haindlanda. Tādas vietas atrodamas jebkurā pilsētā. Zaļa, kokiem apaugusi priekšpilsēta, ģimenei divas automašīnas, bērni, kas apmeklē privātskolu, un garlaicība, garlaicība, garlaicība. Līdz sīkumam cienīga fasāde, bet aiz slēgtām durvīm – izsmalcināta cietsirdība. Lielākā daļa pilsētas savrupmāju ir pārveidotas par nelielos dzīvokļos sadalītiem namiem. Makkaindlesa rezidence šajā ielā bija lielākā ēka un vienīgā, kas vēl saglabājusi agrāko izskatu. Es novietoju automašīnu un krietnu laiku sēdēju, skatīdamies uz namu. Tas izcēlās uz apkārtnes fona, tā tumšo, atturīgo fasādi sadalīja trīs aptumšotu logu rindas. Nekas neliecināja par to, kas atrodas iekšpusē, bet es varēju derēt, ka tas būs kaut kas dārgs. No bēniņu slipā jumta uz mani glūnēja sīki, atverami lodziņi. Izskatījās, ka, ieskaitot pagrabu, ēkai patiesībā varētu būt pieci stāvi. Ja mums paveiktos un testamenta izpildītājs pieņemtu mūsu piedāvāto cenu, no šā izsaukuma varētu sarīkot veselu izpārdošanu. Es steidzos notikumiem pa

priekšu, nekas neliecināja par to, ka šajā namā vispār būs kaut kas noderīgs, bet izredzes šķita labas. Es iestūreju busiņu piebraucamajā ceļā un pamanīju to, kas atlicis no dārza. Caur garo zāli spraucās pērnā gada krokusi – šā nama iemītnieki, lai viņi būtu, kas būdami, iepriekšējā pavasarī vēl bijuši pietiekami veseli, lai koptu dārzu, bet šopavasār paši tika guldīti zemē.

Nekad nedrīkst cerēt.

Kaķa Čurām vajadzēja piebilst vēl kaut ko: «Bet esi modrs, jo var notikt jebkas.»

Es atglaudu matus, prātodams, ka varbūt vajadzētu uzklaustīt biroja darbinieces Džonas padomu un nogriezt tos. Man bija nojausma, ka īss griezumš pakausī un sānos Džonai varētu nozīmēt romantiska sakara sākumu. Nu, ja Džona būtu Džo, es to apdomātu, bet tagad tikpat labi varēju arī paturēt savas cirtas. Jā, tās bija sirmas, tomēr piestāvēja kopējam tēlam.

Es noņēmu saulesbrilles – tiekoties ar nepazīstamiem ļaudīm, pieklājas uzturēt acu kontaktu –, divas reizes piespiedu durvju zvana pogu un gaidīju. Kad jau grasījās zvanīt trešo reizi, atskanēja soļu troksnis. Es biju gaidījis kādu aptuveni četrdesmit gadus vecu cilvēku – ja ir šāda bagātība, parasti atrodas krietns daudzums radiņieku, kas labprāt vēlas pielikt roku īpašuma likvidācijā, bet, kad durvis atvērās, ieraudzīju sievieti, kas jau pārkāpusi astoņdesmit gadu sliekšni. Viņa bija ģērbusies kā manas bērnības cienījamās sievietes. Viena vienīga pārļu virtene, vilnas jaka un pulovers, gari tvīda svārki, biezas vilnas zeķubikses un ādas kurpes. Mati bija reti, tomēr savīti stingrās olu baltuma sprogās. Vecums bija saliecis šo sievieti. Mugurkauls sāka slīgt uz priekšu. Viss viņas svars, vismaz septiņi stoni*, balstījās uz vienkārša koka spieķa.

Reiz dzīvoja ragana, kas mitinājās mājā uz vistas kājas.

– Rilkes kungs no Bauerijas izsoļu nama.

* Stons – masas mērvienība angļu mēru sistēmā (6,35 kg).

Es pasniedzu vecajai kundzei vizītkarti un ļāvos viņas pētošajam skatienam. Gandrīz jau dzirdēju vērtējumu: mati – slikti, kaklasaite, kreklis, uzvalks – labi, kovboja zābaki – slikti. Nu, viņai taisnība, bet tie vismaz bija šūti no īstas čūskādas.

– Madlēna Makkaindles. Ienāciet, lūdzu.

Viņas balss bija jauna, un tajā skanēja skolotājiem raksturīgā valdonīgā augstprātība.

Parādes durvju krāsainais stikls meta sarkanu atspīdumu pār priekšnamu, pār kāpnēm pa kreisi no mums ar smalki izgrieztiem sarkankoka margām, kā arī pār parketa grīdu, ko klāja izdiluši turku paklāji; šī ģimene bija bagāta jau sen. Pa labi no durvīm stāvēja smagnējs sarkankoka galds. Nekā uz tā nebija, pat ne parasto ģimenes fotogrāfiju, un es nopratu, ka viņa jau veikusi nelielu tīrīšanu.

Es uzreiz atskārtu, ka mēs nemūžam nedabūsim šo darbu. Tas gluži vienkārši bija pārāk nozīmīgs, lai to uzticētu vietējam izsoļu namam. Viņa bija viltīga lapsa, uzdodot mums novērtēšanu, lai pēc tam sarīdītu ar lielajiem spēlētājiem.

– Iesim uz virtuvi. Šajā mauzolejā tā ir vienīgā telpa, kur es jūtos kaut cik ērti.

Viņa gāja uz priekšu pa gaiteni, un es viņai lēni sekoju lejup pa akmens pakāpieniem, kas vidū bija nodiluši – pa tiem droši vien bija staigājušas veselas Makkaindlesu paaudzes. Kreiso kāju viņa lika pie zemes ļoti uzmanīgi. Es prātoju, vai viņa gaida rindā uz gūžas kaula transplantu un kāpēc sevi tā moka. Kādēļ iet pa šīm kāpnēm, ja ir vesela māja ar tik daudz telpām, no kurām izvēlēties? Virtuve bija izvietota divos līmeņos, un bufetes istaba atradās zemākajā no abiem, es tur saskatīju arī atvērtas durvis, kas veda uz dārzu. Uz lielā virtuves galda jau bija nolikts termoss ar kafiju, dažas krūzes un šķivis ar cepumiem.

– Brāļa saimniecības vadītāja uzklāja mums galdu ar atspirdzinājumiem. Es slimoju ar angīnu, artrītu un vēl dažām kaitēm. Tāpēc labprātāk pietaupu spēkus darbiem, kas nav saistīti ar mājturību.

– Ļoti saprātīgi.

No dārza vējoja deguma smaka. Es piegāju pie durvīm un palūkojos laukā uz labi kopto zālienu, kura tālākajā galā dega ugunskurs. Rūķim līdzīgs dārznieks ar garu grābekli bikstīja liesmas. Viņš uztvēra manu skatienu un pacēla brīvo roku, kā aizstāvēdamies, izskatījās, ka viņš cenšas izvairīties no sitiena. Dārznieks pavilka cepuri dziļāk uz acīm un no melna atkritumu maisa iemeta uguni papīrus. Madlēnas Makkaindlesas balss atsauc mani atpakaļ pie galda.

– Par jums saņemtas labas atsauksmes, Rilkes kungs.

– Patikami to dzirdēt – mēs strādājam Glāzgovā jau vairāk nekā simt gadu.

Viņas acis nomērija mani no galvas līdz kājām tik ātri kā kameras slēdža klikšķi. Žigls smaids. – Es tam ticu. Pirms trim nedēļām nomira mans brālis Rodijs. Nevienam no mums abiem nav bijis precējies, tāpēc esmu palikusi viena, un maniem pleciem uzkrauts ļoti apjomīgs pienākums. Jūs droši vien nespējat saprast, kādēļ es izsaucu jūs, – Bauerijas izsoļu nams ir cienījams, taču mazs. Būtu bijis prātīgāk vērsties kādā no Londonas izsoļu namiem.

– Tāds jautājums neapšaubāmi rodas.

– Es gribu, lai viss tiek paveikts ātri.

– Es gribu, lai viss tiek paveikts ātri.

Zilas acis, kas reiz bijušas zilākas, lūkojās tieši mani.

Šajā brīdī man būtu vajadzējis apstāties un painedzēties par iemesliem, bet galvā es jau veicu aprēķinus, mēģināju apjaust, cik daudz laika, darbaspēka un naudas būs nepieciešams – nekavējoties ķēros pie darba, kā viņa jau bija to paredzējusi.

– Man vajadzēs aplūkot īpašumu, pirms varēšu nosaukt jums aptuvenu laika posmu, kas būs nepieciešams. Līdz nedēļas beigām iesniegšu jums sākotnējo novērtējumu.

– Es gribu, lai līdz nākamajai trešdienai māja jau būtu izvākta. Ar šo laiku vajadzētu pilnīgi pietikt, lai jūs varētu visu sasaiņot un aizvest uz noliktavu. Es gribu, lai māja ir tukša. Ja nevarat to paveikt nedēļas laikā, tad sakiet tūlīt – esmu izvēlējusies jūs, Rilkes kungs, bet ir arī citi, kas varētu tikt ar šo darbu galā.

Kā nu ne. Es nepārliecināši aizstāvēju savu viedokli, skaidroju, ka viņa nesaņems lielāko iespējamo samaksu, ka nedēļā var paveikt tikai noteiktu daudzumu darba, bet mēs abi zinām, ka šai spēlei nav jēgas.

– Es esmu pārāk veca diskusijām, Rilkes kungs. Jūs vai nu varat, vai nevarat to izdarīt. Es zinu, ka tas ir liels darbs. Es daudz prasu, tāpēc jums tiks izmaksāta ne tikai izsoļu nama komisijas nauda, bet arī prēmija, kas domāta tieši jums kā manas pateicības apliecinājums – ja jums izdosies visu paveikt noteiktajā laikā.

Es biju viņai rokā.

– Piezvanišu uz biroju un palūgšu atsūtīt dažus cilvēkus, kuri jau šopēcpusdien varēs sākt novērtēšanu un kravāšanu. Vai jūs saprotat, ka mums, visticamāk, gandrīz visu nedēļu vajadzēs strādāt arī naktīs?

– Rikojieties, kā uzskatāt par nepieciešamu. Es jums piešķiru neierobežotu pieeju namam.

Viņa pārslidināja atslēgu saišķi pār galdu.

– Nāciet un ejiet, kad vajadzīgs. Es jums uzticu durvju aizslēgšanu.

– Nu, ja jau mēs ķeramies klāt, tad varam sākt nekavējoties. Vai ir kādas personiskas lietas – dokumenti, vēstules, jebkas privāts, ko jūs vēlaties paturēt? Vai jau esat šīs lietas pārskatījuši kopā ar kādu?

– Pirmajā stāvā ir mana brāļa kabinets. To es turpināšu kārtot pati.

– Labi. Ja mums kaut kas liksies jūsu uzmanības vērts, mēs to aiznesīsim uz kabinetu.

Es pagriezos, lai dotos prom. Mani nepavisam neiepriecināja gaidāmā telefonsaruna; triju nedēļu darbs, kas jāpaveic vienā, un kārtējā izpārdošana jau pēc trim dienām.

– Rilkes kungs.

Es apstājos, uzlicis roku uz durvju aplodas. Viņa vilcinājās, nenolaižot no manis acis, it kā mēģinātu pieņemt kādu lēmumu.

– Mājas augšā ir mana brāļa otrais kabinets. Viņš lika ieklāt bēniņos grīdu un strādāja tur, kad vēlējās pilnīgu mieru. Tur ir tā divainā ietaise ar lejā novelkamām kāpnēm, man tas prasītu pārāk daudz pūļu. Es būtu pateicīga, ja to telpu sakārtotu jūs pats. Domāju, ka tur diez vai atradīsies kaut kas interesants, šķiet, tikai vēl vairāk barības ugunskuram, tomēr es priecātos, ja jūs būtu diskrets.

– Varat uz mani paļauties.

Es veltīju viņai savu labāko smaidu, to, kurā pazib zelts, un devos augšup.

Man nepatīk nāve.

It īpaši nesena aiziešana, pēc kuras vēl ir svaigas sāpes vai alkātība.

Ar bēdu sagrauztajiem ir grūti strādāt. Kā jau teica vecais vīrs, nekad nevar zināt, kas gaidāms. Esmu saiņojis kastēs veselus mūžus, kamēr meitas mani vēro un raud. Esmu redzējis, kā brāļi un māsas karo par sīkumiem, kad zeme uz viņu vecāku kapa vēl nav paguvusi nosēsties. Tomēr es nezināju, kādas ir Makkaindlesas jaunkundzes izjūtas sakarā ar brāļa nāvi.

Es piezvanīju. Saruna bija tieši tik nepatīkama, kā biju gaidījis. Es apsoliju atnākt piecos un visu paskaidrot. Atlikusī pēcpusdienas daļa tiks pavadīta, veicot sākotnējo inventarizāciju, izvēloties mēbeles, gleznas un dažādus *objets d'art**, kas tiks aizvesti vispirms. Galvenais likums: vienmēr pirmās jāaizved labākās mantas. Tad tu tās nepazaudēsi un nenometīsi zemē, un, ja darījums izjuks, varbūt tomēr nepaliksi tukšā.

* Mākslas priekšmeti (franču val.).

Strādnieki ieradās divos. Izredzes strādāt virsstundas bija noskaņojušas viņus dumpiniecišķi. Ar viltību kaut cik uzlaboju viņu garastāvokli – pateicu, ka, pēc manām domām, tāds darbs noteikti radīs slāpes. Prātā jau redzēju, kā visa mana komisijas nauda līdz nedēļas beigām nonāk viņu rīklēs. Kad viņi ieraudzīja, kas jādara, neapmierinātība norima. Darba bija daudz. Mūsu rokās jau labu laiku nebija nonākusi vesela māja, un steidzamības dēļ mums būs nepieciešami palīgi – pastāvīgi bez darba esošie brāļi, dēli, brālēni, kas tiks atrauti no savām gultām un ziepju operām, lai pelnītu naudu.

Un summa būs prāva. Vairāk nekā prāva. Tik nozīmīgas senlietas jau gadiem nebija nonākušas nevienā Glāzgovas ūtrupē, bet Baueriņas izsoļu nams kaut ko tādu vispār nekad nebija piedzīvojis.

Savus mācekļa gadus es nostrādāju nožēlas pilnā laikmetā. Tā bija šā biznesa veco vilku nožēla par to, ka beigušās «labās mantas» – karaļa Džordža laika sudrablietas, impērijas dārgumi un laupījums, kas, pēc Kaķa Čuru vārdiem spriežot, viņa laikā piepildīja ūtrupes telpas. Toreiz es nicīgi pacēlu acis pret debesīm un nodēvēju viņu par nožēlojamu veci. Tagad es sēroju par to, ka krāmu bodēs vairs nav atrodamī Viktorijas laika un *art deco* stila breloki. Man pietrūkst ielu tirgotāju un grāmatu ratu no Pedija tirgus* zelta laikmeta, es šūpoju galvu, domādams par to, ko mūsdienās pieņem par kvalitāti, un nožēloju pagājušo jaunību. Viss labākais vairs nebija priekšā. Tas jau bija zudis uz visiem laikiem.

Vismaz tā man šķita agrāk.

Pie sevis svilpodams, es klejoju pa klusajām istabām. Uzskricelēju inventāra sarakstu, izraibinādams to ar zvaigznēm un izsaukuma zīmēm. Pārlaidu pirkstus tādu mēbeļu nevainojamajai šķiedrai, kas bija vecas jau tad, kad karaliene Viktorija vēl bija maza meitene. Atvēru atvilktnes, kurās atklāju paliktņus ar retām monētām, albumos

* Leģendārs krāmu tirgus Glāzgovā, kas radies ap 1820. gadu. Vairums pārdevēju tajā bija iri, tādējādi radusies šā tirgus iesauka.

glīti sakārtotas marku kolekcijas, samta maisiņos ievietotas dārglietas, slīpēta kristāla izstrādājumus, kas ievīstīti salvetēs, vērtīgas sudrablietas un smalku linu, kaut kas tāds atrodams tikai vecās mājās. Viņa māsa droši vien bija pēdējā šīs dzimtas pārstāve, nodokļu nomocīta vai arī no kaut kā bēga. Dzimtas dārgumus viņa pārdeva pārāk ātri, pārāk lēti. Man vajadzēja saost kaut ko nelāgu, taču biju pārāk sajūsmināts. Es turpināju doties uz priekšu, tikpat priecīgs kā Aladīns, kad viņš pirmo reizi paberzēja lampu un atklāja savu džinu.

Lai gan izjutu apbrīnu, pamanīju, ka kaut kā trūkst. Izvācot mantas, parasti var sajust mājas bijušo iemītnieku – var nojaust dažus sikumus, stilu, dzīvesveidu. Var ieraudzīt fotogrāfijas, suvenīrus un dažādas piemiņas lietišas. Viņu grāmatas atklāj jomas, par kurām viņi interesējušies, un šajās grāmatās atrodas norādes: vilciena biļetes, kas izmantotas katru dienu, kinoteātra biļetes, teātra programmiņas, vēstules. Es esmu atradis starp lapām izkaltētas puķes, Anonīmo alkoholiķu biedrības brošūras, dzimšanas dienas apsveikumu atklātnes, aiz drēbju skapja noslēptu pudeli, mīlestības vēstules, nežēlīgas vēstules no bankas, bērnu matu cirtas, sen miruša suņa pavadu, aizmirstas tējkannas, pātagas, gadiem ilgi neatdotas grāmatas no bibliotēkas, divpadsmitā izmēra augstpapežu kurpes vecpuiša dzīvoklī. Par Makkaindlesu kungu šīs apskates beigās es zināju tikpat maz kā sākumā. Šī kolekcija bija bezpersoniska, tā bija gandrīz kautrīga atskaite par vecā vīra īpašumā esošajām mantām. Viss vēstija: *esmu ļoti bagāts*. Neko vairāk. Es atradu vienu fotogrāfiju ar apspurušiem stūriem. Tas bija melnbalts barga vīra attēls. Viņa acis vērās manī – caururbjošas, stingas. Es nodrebēju. Nu, arī es pats fotogrāfijās neizskatījos īpaši labi. Otrā pusē bija uzraksts «Roderiks, 1947». Es izklaidīgi ieliku fotogrāfiju kabatā, tad atstāju strādniekus sava galvenā nesēja Džimija Džeimsa uzraudzībā un devos atpakaļ uz Bauerijas izsoļu namu.

Laukā krēsloja. Vēl nebija pat pieci, bet sāka tumst, ielu laternās iemirdzējās gaisma, skatlogu mazie taisnstūri spīdēja. Es lēnām vadīju busiņu pa Lielo rietumu ceļu, turēdamies collas attālumā no priekšējās mašīnas. «Zum Zum audumu» skatlogā trīs manekeni ar īsi apgrieztiem frizūrām bija novietoti dejas pozās un ietērpti zīdā un brokātā. Kāds pāris bija piezvanījis pie juvelierveikala durvīm turpat blakus, un tagad aizgrābti stāvēja pie paplātēm, kas pilnas ar pūra zeltu. No «Solija augļiem un dārzeņiem» plūda modernizētas afrikāņu bungu skaņas. Priekšējās mašīnas lēnām uzbrauca uz tilta, un es tām sekoju. Zem metro oranžās norādes pazemes karstais gaiss pārvērtās par tvaiku. Piepilsētas līniju pasažieri nozuda piepešajā miglā, daži atkal parādījās ielas otrā pusē, citi devās spīdīgajā, kāpuram līdzīgajā tunelī zem upes un nozuda skatienam. Mašīnas radio mūziku nomainīja ziņas. Īrijā vēl joprojām notiek nemieri, Palestīnā vēl joprojām cīnās, bet toriju un leiboristu vidū vēl joprojām valda nesaskaņas. Kāds zēns sadurts pie futbola laukuma, pazudis zidainis, nogalināta prostitūta.

Es palūkojos pāri tiltam uz tumstošo pēcpusdienu. Pēdējās gaismas strēles kļuva pelēkas, parkam pāri sāka klāties nakts. Es atcerējos savus zēna gadus, kad Klaida putoja no ķīmikālijām un katrs saulriets atgādināja piesārņotu, pirotehnisku uzliesmojumu. Bauerijas izsoļu nams stāvēja, izceldamies uz debesu fona kā milzīga, augšpēdus apgāzta kuģa korpuss – četri sarkanu ķieģeļu stāvi, kas pamazām pāriet ar dakstiņu jumtu klātajā mansardā. Trešajā stāvā spīdēja gaisma. Roza Bauerija mani gaidīja.

Bija sāci līt; ūdens tecēja iedobumā zem senatnīga lifta šahtas. Es piespiedu izsaukuma pogu un klausījos, kā, liftam nolaižoties, grab un rīb ķēdes. Režģis žēli čikstēja, kad roka no iekšpuses sabīdīja to kā akordeonu.

Viņi bija ideāls pāris, reti sastopams resnuma un tievuma līdzsvars, kopējā masa atbilstu diviem pareiza izmēra vīriem. Viņu

sagurušās sejas, netūrās apkaklītes un saburzītie, izpārdošanā pirktie uzvalki liecināja par nomodu vēlā stundā, garām dzeršanas naktīm un aklu iekrišanu nesaklātā gultā. Resnais nesa papīru žūksni, kas bija nevēriģi iestūkēts mapē. Kalsnais nesa tikai pats sevi. Viņi pagāja man garām, nolaiduši vainas pilnas acis. Es vēroju viņus aizejam, prātodams, kā labā viņi vāc kolekciju, un vai šī būs tā diena, kad lifts kopā ar mani iesprūdis starp stāviem. Ja tā notiktu, Roza Bauerija droši vien neliktos par mani zinīs, līdz parādītos kāds vērtīgs objekts. Lifts, spēcīgi novibrēdams, apstājās, es atstūmu metāla režģi, smagās durvis atsprāga vaļā, un tur jau viņa stāvēja.

Ja Marija Kallasa un Paloma Pikaso apprecētos un viņām būtu meita, tad viņa izskatītos tieši kā Roza. Melnie mati cieši atglausti no sejas, bāla āda, lūpas nokrāsotas spīdzinoši sarkanas. Viņa smēķē «Dunhill», katru vakaru izdzer vismaz pudeli sarkanvīna, ģērbjas melnā un ne reizi nav precējusies. Pirms četriem gadsimtiem Roza būtu sadedzināta uz sārta, un ir dienas, kad man šķiet – es tad stāvētu pūlī un ar saucieniem atbalstītu notiekošo. Viņu dēvē par Pātagu; un ja jau viņa ļauj sevi tā saukt, viņai šī palama acimredzot patīk. Abi sākām strādāt kopā pirms divdesmit gadiem, kad nomira Džo Bauerijs. Es nekad neesmu bijis tik tuvs kādai sievietei, nekad neesmu to vēlējies.

– Nu, Rilke, pastāsti man, kāpēc mēs grasāmies triju nedēļu darbu paveikt vienā?

Es atbalstījos pret sešdesmito gadu stila tualetes galdiņa malu un ar pirkstu paurbināju vietu, kur cigarete bija izdedzinājusi lakā melnu caurumu.

– Mums nav izvēles, Roza. Tās ir labas mantas. Mums tas būs izdevīgi. Man bija vai nu jāpieņem noteikumi, vai jāatsakās no darba.

– Un tev šķita, ka tas ir lēmums, ko tu vari pieņemt viens pats?

– Jā.

– Rilke, kad tēvs man atstāja mantojumā šā izsoļu nama akcijas, tas nebija daudz labāks par krāmu tirgu vai zagtu mantu uzpirkšanas

punktu. Un kas tas ir tagad? – Es pacēlu uzacis; nekad nedrīkst pārtraukt tīrādi. – Tas ir labākais izsoļu nams Glāzgovā. Bet tas vairs nebūs labākais, ja tu rīkosies tā. Mēs nevaram pārvietot tik daudz priekšmetu nedēļas laikā.

– Pagaidi, līdz visu ieraudzīsi savām acīm. Mēs varam pārvietot tās lietas, Roza.

– *Mēs varam pārvietot tās lietas, Roza.* Nav nekāda «mēs». Tu šo lēmumu pieņēmi viens pats. Ja nu es jau būtu sarunājusi kaut ko citu?

– Bet tu to neesi izdarījusi.

– Tev par laimi. Bet varēja būt citādi. Tu tā arī neesi pieaudzis – tikai ar katru gadu vairāk regresē. Mums tiešām būs ārkārtīgi jāpiepūlas, lai paveiktu šo darbu atvēlētājā laikā. Ja nu es būtu sarunājusi citu darbu? Katru reizi, kad man jau šķiet, ka esi nomierinājies, kaut kas notiek, un es ierodos tevī apciemot policijas nodaļā vai slimnīcā. Dažreiz man liekas, ka tieši tu esi vainojams pie tā, ka man nav bērnu, – bija jārūpējas par tevi, kopš man apriteja astoņpadsmit. – Viņa aizgriezās. – Jēzus, šī nu gan bija sasodīti smaga pēcpusdiena.

– Tev nav bērnu tāpēc, Roza, ka tu jau pirmajā nedēļā viņus nožņaugtu. Bet, ja esi mainījusi domas, mēs droši vien varētu radīt bērnus kopā. Es esmu tev parādā. Tu vienmēr izpestī mani no nepatīkšanām, un man nekad nav nevienam jāsit, lai tevi aizstāvētu, un nav tev jāpieskata, kad esi uzkāpusi uz plostā.

– Eh. – Viņa ar rokas mājieni aizslaucīja manus vārdus. – Vai tev nešķiet, ka vajadzēja konsultēties ar mani?

– Vai nu jāpieņem noteikumi, vai jāatsakās no darba. Dievs vien zina, kāpēc viņi izvēlējās mūs, bet priecājies par to. Šis darbs varētu padarīt mūs slavenus, un, ja strādāsim kā apsēsti, mēs varēsim to paveikt nedēļas laikā. Paskaties apkārt. Kas šobrīd te atrodas?

Šai telpai piemita tā nāves aura, kas ir kopīga visām sabiedriskajām ēkām, kad tajās nav cilvēku. Kad to nepiepildīja tirgošanās rosiņa, tā bija spoks, tukša čaula. Te atradās smagu ozolkoka mēbeļu

jūklis – briesmoņi, kas ir pārāk lieli mūsdienu dzīvokļiem, – un kastes, pilnas ar notraipītiem galdautiem un visādiem niekiem. Pret tālāko sienu kā stāvus uzslieti zārki balstījās seši milzīgi drēbju skapji.

– Dieva dēļ, Roza, paskaties uz šiem skapjiem. Pestīšanas armijas veikala skatlogā iepriekšējā nedēļā bija izlikts paziņojums «Pērciet vienu drēbju skapi un otru saņemiet par brīvu».

– Mēs esam pārdevuši arī labākas mantas.

– Pat Vulvērta lielveikals pārdevis labākas mantas. Tas ir nožēlojami, Roza, nožēlojami. Sūdiņas mēbeles nabagmāju saimniekiem, un tā tas velkas jau nedēļām, mēnešiem. Tajā mājā ir lieliskas mantas, vislabākās. Es tās redzēju, tu – ne. Mēs varam visu pārvietot, bet tikai tad, ja beigsim strīdēties un sāksim rīkoties.

Kamēr runāju, Roza bija izvilkusi cigaretes un nu rakņājās somiņā, meklējama šķiltavas. Es pamanīju kosmētiku, melnas neilona biksītes, tamponu paciņu, neapmaksātu rēķinu višķi, kabatas formāta grāmatu ar atlocītiem stūriem, un tad viņa pieķēra mani vērojam notiekošo un uzmeta man ātru, asu skatienu. Es izņēmu no kabatas sērkokociņus un uzšķīlu uguni.

– Pateicos. – Viņas balss neizklausījās īsti patiesa.

– Es redzēju, kā aiziet tavi ciemiņi.

Roza ilgi ievilka dūmu no cigaretes, tad papurināja galvu.

– Kad es vēl biju maza meitene, man šķita, ka visi šerifi izskatīsies kā Alans Lads*.

– Problēmas?

– Kā parasti. Mūsu apgrozījums pieaug, bet saņemam tikpat daudz naudas kā agrāk, kaut gan visam pārējam cenas ceļas. Es lūdzu padomei laiku, lai samaksātu iepriekšējā ceturksņa nodokļus. Viņi man atbildēja, ka nebūs nekādas pretimnākšanas.

– Šis darbs varētu to atrisināt.

* Alans Lads (1913–1964) – amerikāņu aktieris, tēlojis galvenokārt skarbus puišus.

Roza dziļi ievilka elpu un izmocīja smaidu. Es viņu pietiekami labi pazinu, lai saprastu, ka viņa jūtas drausmīgi, un augsti novērtēju šīs pūles.

– Labi, – viņa noteica. – Vai iedzēsim, kamēr tu man stāstīsi par to?

– Man šķita, ka tu dienas laikā vairs nedzer.

– Šī bija smaga diena. Turklāt ir jau pāri pieciem. – Viņa iegāja kabinetā, kas atradās nedaudz tālāk, un atgriezās ar pudeli vīna, kurā jau trūka divu glāžu tilpuma. – Ņem. Kaut esi pie stūres, tu vienu iedzert drīkstī, vai ne?

Viņa noslaucīja glāzi svārku malā un pasniedza to man.

– Roza, vai tu nupat to izņēmi no kādas kastes? – Es pamāju uz krāmu pilnajām kastēm, kas stāvēja telpas vidū zem galda.

– Tā ir tīra. Apžēliņ, es atceros laikus, kad tev bija vienalga, vai tev ir glāze vai nav, galvenais, lai pie rokas būtu alkohols. Dzer un stāsti man par šo darbu.

Un es stāstīju. Pricējās par savu lielo laimestu, noliku to viņai pie kājām, ne mirkli neiedomādamies, pie kā tas varētu mūs novest.